

Обряд похорону у с. Великий Кучурів // Етнокультура у контексті світової історії / Матеріали VI Міжнародного наукового семінару «Черезовські читання». – Чернівці, 20 березня 2004 р. – Чернівці: Прут, 2004. – С. 241-246; 23. Свидницький А. Великдень у Подолян // Основа – № 11. – 1861. – С. 52-53; 24. Седакова О.А. Метафорическая лексика погребального обряда. Материалы к словарю. // Славянское и балканское языкознание, проблемы лексикологии. – М., 1983. – С. 204-234; 25. Соколова В.К. Об историко-этнографическом значении народной поэтической образности (образ свадьбы-смерти в славянском фольклоре), Фольклор и этнография. Связи фольклора с древними представлениями и обрядами. – Ленинград, 1977. – С. 188-195; 26. Стельмашук Г.Г. Традиційні головні убори дівчат на Поділлі у XIX – на початку XX ст. // Тези доповідей 6-ї Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1987; 27. Ульяновська С.В. Уявлення про духовну сутність людини в контексті поховальної обрядовості // НТЕ. – 1989. – № 3; 28. Чубинский П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. – IV, СПб., 1877; 29. Щербий Г.С. Знаковые функции народного костюма // Украинцы / Отв. ред. Н.С. Полищук, А.П. Пономарев. – М.: Наука, 2000. – 535 с.; 30. Юркевич Б. Похоронний обряд с. Михайлівка Глибоцького району Чернівецької області // Буковина – мій рідний край. Матеріали. – Чернівці, 1996. – С. 75-77; 31. Ящуржинський Хр. Остатки языческих обрядов, сохранившихся в малорусском погребении // Киевская старина. – 1890. – Т. 28. – № 1. – С. 130-132.

УДК 39:94(477.86) «1991-2010»

Андрій КОРОЛЬКО

ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ВИВЧЕННЯ ПОКУТТЯ (1991-2010 РР.)

У статті здійснено огляд і аналіз етнографічних досліджень історико-географічного регіону Прикарпаття – Покуття. Звернено увагу на організацію науково-дослідницьких експедицій у регіон області; індивідуальні дослідження окремих науковців-етнологів та краєзнавців; публікації наукових праць з питань етнографії краю; пожвавлення роботи музеїв, які займаються даною проблематикою; організацією на Івано-Франківщині, зокрема і на Покутті, загальноукраїнських та регіональних фестивалів, оглядів свят і спеціальних виставок.

Ключові слова: Покуття, регіон, етнологія, етнографічна література, фольклор, музей, фестиваль.

Андрей КОРОЛЬКО

ЭТНОГРАФИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ИЗУЧЕНИЮ ПОКУТЬЯ (1991-2010 ГГ.)

В статье проведен обзор и анализ этнографических исследований историко-географического региона Прикарпатья – Покутья. Обращено внимание на организации исследовательских экспедиций в регионе; индивидуальные исследования отдельных ученых-этнологов и местных краеведов;

издание научных работ по вопросам этнографии; активизации деятельности музеев, которые занимаются этими проблемами; организации на Ивано-Франковщине, в частности и в Покутье, всеукраинских и региональных фестивалей, праздников и специальных выставок.

Ключевые слова: Покутье, регион, этнология, этнографическая литература, фольклор, музей, фестиваль.

Andriy KOROLKO

**ETHNOGRAPHIC STUDIES OF POKUTTIA
(1991-2010)**

The article is an overview and analysis of the ethnographic studies of the historical and geographical region of Precarpathia – Pokuttia. The attention is paid to the organization of the research expeditions to the region, individual researches of scientists and ethnographers, publishing scientific works on regional history studies; the improvement of work of the museums that deal with this issue, the organization in Ivano-Frankivsk region, including Pokuttia, of the Ukrainian and regional festivals, reviews of holidays and special exhibitions.

Key words: Pokuttia, region, ethnology, ethnographic literature, folklore, museum, festival.

Покуття – це мальовничий закуток Прикарпаття, яке поряд з Гуцульщиною, Бойківщиною, Опіллям є частинкою багатого своєю матеріальною і духовною культурою рідного краю. Тут легендами оповиті старовинні замки й будівлі, колоритна говірка, дзвінкоголоса народна пісня.

Його межами є рівнина між річками Прут і Черемош та Карпатами, на стику трьох регіонів: Гуцульщини, Поділля та Буковини. Це перехідна область між Гуцульщиною та Поділлям, яка вирізняється своєрідним локальним середовищем, що сформувало специфічний побут та спосіб господарювання, унікальну духовну культуру та мистецькі традиції [26, с.48].

У пропонованій статті Покуття окреслене територіями Снятинського, Городенківського, Тлумацького, північно-східної частини Тисменицького, більшості Коломийського (без південної частини) районів Івано-Франківської області. Частково черпаємо дані з суміжних Косівського, Надвірнянського, Богородчанського районів Івано-Франківської, Заставнівського і Кіцманського районів Чернівецької областей. Певні труднощі у визначенні кордонів регіону пов'язані зі специфікою географічного розташування і локалізацією його меж істориками, етнологами, географами, мовознавцями [8, 10-11, 20, 30-31, 50, 61, 66, 78, 82, 101].

Про етнографію Покуття є чимало літератури, різнопланової за широтою проблематики, формою і жанром: від газетної публіцистики і фрагментів в окремих виданнях до узагальнюючих праць, присвячених окремим районам Покуття. Своєрідна побутова культура цього краю здавна притягувала до себе етнологів, фольклористів, лінгвістів. Починаючи з

XVIII ст., Покуття стало об'єктом дослідження польських, німецьких, чеських та інших авторів.

Початок 1990-х рр. характерний не лише здобуттям Україною своєї незалежності та початком розбудови молодого держави, але загальним піднесенням національної культури і освіти, в тому числі історико-краєзнавчої й етнологічної науки. Етнографічні дослідження з вивчення Покуття в роки незалежності України здійснюються за такими напрямками: організація науково-дослідницьких експедицій у регіони області; індивідуальні дослідження окремих науковців та краєзнавців; проведення наукових конференцій з проблем історичного краєзнавства, етнології, туризму; публікація наукових праць з питань історичного краєзнавства і етнології; пошук роботи музеїв, які займаються даною проблематикою; відновлення громадських і родинних звичаїв та обрядів більшістю населення Покуття і сприяння у цьому державних та громадських інституцій; організація на Івано-Франківщині, зокрема і на Покутті, загальноукраїнських та регіональних фестивалів, оглядів свят і спеціальних виставок.

У 1992-2000 рр. Інститутом народознавства НАН України організувались експедиції на Покуття. Мета експедицій – вивчення культури і побуту та меж цього регіону з метою випуску історико-етнографічного нариса про Покуття. У 1992-1993 рр. організована етнографічна практика студентів історичного факультету Івано-Франківського педагогічного інституту ім. Василя Стефаника [63, с.256].

Крім наукових експедицій, на терені Покуття постійно працюють з окремих проблем вчені-етнографи. Протягом останніх 18 років тут вели дослідження професор Ю.Гошко з питань громадського побуту і звичаєвого права місцевого населення [13-15], член-кореспондент НАН України, директор Інституту народознавства С.Павлюк про традиційну агрокультуру краю [52], професор кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка Михайло Глушко – сухопутні вантажі та засоби пересування в Українських Карпатах [12], старший науковий співробітник Інституту народознавства Роман Гузій – похоронно-поминальна обрядовість населення Карпат [17], доцент Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника М.Паньків – культура і побут населення Покуття [60, 62, 64-65, 67, 71-72, 75-76], доцент Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника В.Дутчак – народна музика Прикарпаття, керівник танцювального ансамблю Покуття з м. Коломиї, заслужений працівник культури України Д.Демків – покутські та гуцульські народні танці, дослідниця прикарпатської вишивки І.Свйонтек [89].

Активну збиральницьку роботу в різних регіонах Прикарпаття ведуть молоді науковці. Зокрема, І.Паньків досліджує історію заселення та культури і побут польської, вірменської, єврейської та німецької меншин Покуття [53-56, 58], Л.Сливка – культура і побут шляхетських громад

Галичини, в тому числі й Покуття [91-92], О.Баран – культура і побут сільської інтелігенції краю в другій половині XIX – першій половині XX ст. [2-3] та інші.

При Прикарпатському національному університеті ім. В.Стефаніка у 1995 році відкрито науково-методичний центр «Українська етнопедогогіка і народознавство» АПН України, мета якого – вивчення та використання у навчально-виховному процесі народних знань по догляду і вихованню дитини. Більше десяти років в області функціонує сектор народознавства Інституту народознавства НАН України (зав. сектором М.Паньків), який займається збиранням польового матеріалу на Покутті [63, с.257]. На допомогу студентам, краєзнавцям-етнографам випущена «Програма-запитальник для збирачів етнографічних пам'яток» [77].

До 90-х років XX ст. на терені України випускався єдиний науковий журнал з проблем етнографії, фольклору і мистецтва, а саме «Народна творчість і етнографія». Нині їх кількість зросла як в загальноукраїнському, так і регіональному масштабі. Сьогодні часопис «Народна творчість та етнографія» друкує публікації з високоякісними ілюстраціями про одяг і вишивку України, велика частка з яких надійшла із Покуття. З січня 1995 р. виходить науковий вісник Інституту народознавства «Народознавчі зошити». Значна частина матеріалів, уміщених в часописі, торкається культури і побуту Покуття. Оригінальним за наповненістю є всеукраїнський народознавчий часопис «Берегиня», на сторінках якого часто виступають прикарпатські етнографи і краєзнавці.

Серед місцевих прикарпатських видань треба відзначити «Наукові записки», які видають Івано-Франківський краєзнавчий музей та Інститут народознавства НАН України з 1993 р. Історичним факультетом (сьогодні Інститут історії і політології) Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка видається з 1994 р. часопис «Галичина», на сторінках якого друкуються матеріали з історії, археології, культури й побуту населення Прикарпаття і Покуття. З 2002 р почав виходити регіональний науково-методичний альманах «Краєзнавець Прикарпаття», засновниками якого є Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді та Івано-Франківська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців. В альманасі публікуються повідомлення і статті з історії покутського краю [63, с.264-265].

Вартий уваги літературно-краєзнавчий і мистецький альманах «Ямгорів», який видається у Городенці. У ньому часто виступають, крім місцевих краєзнавців, науковці зі Львова та Івано-Франківська [107]. Історико-краєзнавчий та літературно-мистецький альманах «Покуття» виходить з 1994 р. у Снятині, де також друкуються історико-краєзнавчі та етнографічні матеріали [83]. Ряд публікацій покутських краєзнавців і етнографів можна знайти у місцевих районних газетах.

Етнографічні публікації з вивчення Покуття можна поділити на кілька груп: дослідження з вивчення господарської діяльності і матеріальної

культури, народних промислів і мистецтва, весільної і календарної обрядовості краю, фольклору.

Цікавою є публікація Ігоря Паньківа про етнографічні процеси на Покутті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст. Автор розглядає демографічний стан, звертаючи увагу на національну і релігійну приналежність населення у селах та містах краю [55]. В іншій праці на прикладі Покуття простежує етнодемографічні процеси у містах і містечках Прикарпаття у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Акцентується увага на характеристиці польської, єврейської, німецької і вірменської національних меншин краю [57].

Подібною за змістом є розвідка Михайла Паньківа про аграрні відносини на Покутті у другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст. Використовуючи статистичний метод дослідження, автор звертає на кількісні показники розвитку господарств українських селян і панів-дідичів Городенківського, Коломийського, Снятинського і Тлумацького повітів [72]. У іншій публікації дослідник, використовуючи документальні дані, розглядає звичаєве спадкове право на Покутті, подається аналіз розподілу спадщини у ХІХ – першій половині ХХ ст. [75].

Досліджуючи етнографічні особливості Покуття, Михайло Паньків на початку 1990-х рр. видав невелику книжечку про народну їжу Покуття. Дослідник розповідає про те, як харчувалися покутяни у недалекому минулому, які страви готували на різні свята і в будні, що їли самі й чим приймали гостей [64].

У полі зору науковців потрапляє вивчення української садиби і житла. Дослідник української народної архітектури Архип Данилюк, працюючи багато років у Львівському музеї народної архітектури і побуту, видав невелику, але змістовну історико-етнографічну монографію «Українська хата», де подав народне житло у синтезі побутового, архітектурного та естетичного аспектів. Автор проаналізував різні типи планування, архітектурні особливості, внутрішнє спорядження традиційної оселі й господарських споруд різних регіонів України, розкрив зв'язок естетичного образу української хати з духовною сутністю народу, його історичною пам'яттю [18, 19]. Іван Могитич фокусує значну увагу на вивченні архітектурно-етнографічних особливостей народного будівництва краю, здійснює порівняння зональних забудов Покуття, Гуцульщини, Бойківщини і Опілля, сягаючи давньослов'янського часу [45].

Михайло Паньків стверджує, що покутські садиба і житло, господарські будівлі становлять побутовий осередок зі специфічними для кожної родини домашнім психологічним кліматом, нормами поведінки її членів у «своїй хаті», «на своєму подвір'ї» і поза ними, «в селі». Автор розкриває еволюцію розташування, будівництво хати протягом ХІХ – ХХ ст., наголошує, що покутська садиба мала багато власних особливостей у розташуванні будівель та архітектурі. Вона істотно відрізнялася від гуцульської й бойківської забудов і наближалася до подільської [65, 76].

Львівська дослідниця Богдана Урбанович розкрила особливості художньо-образної варіантності інтер'єра селянського житла на Покутті. Подається інформація про інтер'єр буденного і недільного житла, зміни інтер'єру житла у ході відзначення церковно-релігійних свят (зимовий святковий цикл, Великдень), смерті одного з мешканців, родинної обрядовості [102]. А.Радченко вперше розглядає типологію декоративних деталей міської архітектури Гуцульщини та Покуття кінця ХІХ – третини ХХ ст., виконаних техніками профілювання, різьблення і токарства; кованих і литих із металу, що залежать від місця розташування та функціонування в архітектурному об'єкті. Автор відзначає, що дерев'яні деталі міської архітектури новітнього часу складають вісім типологічних груп, кожна з яких має по декілька характерних підгруп і типів [85]. В.Попенюк порівнює новаційні кіюти Покуття і Гуцульщини. Дослідник детально висвітлює особливості народної архітектури краю [84].

Ряд досліджень науковців-етнографів і краєзнавців присвячено характеристиці народних промислів Покуття. Богдан Бойчук у своїх працях визначає основні історичні віхи розвитку народного декоративного мистецтва і цехового ремесла Покуття, висвітлює процеси взаємовпливів місцевої мистецької етнотрадиції з мистецтвом сусідніх регіонів, показує стан народних художніх промислів у другій половині ХХ ст. [5-7].

Ярослава Ткачук, використовуючи матеріали фондосховищ і експозиції Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття, подає аналіз узорного ткацтва краю [98]. Авторка стверджує, що серед загальної колекції декоративно-прикладного мистецтва збірка художніх тканин Покуття посідає вагоме місце, хоч укомплектована вона лише в повоєнний час і, так би мовити, неофіційно, бо музей вважали лише гуцульським. Тим не менше, детальне вивчення експонатів, а також інші зібрані відомості свідчать, що ткацтво у покутських селах було одним із найпоширеніших видів художньої творчості народу. Подається історія ткацтва з княжих часів. Історії ткацтва на Покутті присвячена й розвідка О.Олійник [51].

Н.Ропар проаналізувала типологію і художньо-стильові особливості тканих виробів Покуття кінця ХІХ – початку ХХ ст. [87]. У традиційному ткацтві за фундаментальними ознаками авторка виділяє два види тканих виробів: одягові та інтер'єрні.

Характеристиці гончарних осередків та майстрів Покуття ХІХ – ХХ ст. присвячена цікава публікація Олега Слободяна [94]. Автор констатує, що упродовж ХІХ ст. тривав процес становлення покутської кераміки, в якій органічно поєдналися традиції і новаторство та місцевий підгірський характер. Центром мальованої кераміки вважалася Коломия, де виготовляли миски, пічні кахлі. Зацікавлення народною керамікою, намагання високо піднести керамічне виробництво з боку передових кіл громадськості сприяло створенню гончарної школи в Коломиї 1876 року. Народна кераміка кінця ХІХ – початку ХХ ст. привертає увагу різнома-

нітністю виробів, які залежно від функцій автор поділяє на такі групи: простий побутовий (полив'яний і чорнолощений) і декоративно-побутовий, скульптурні вироби, архітектурно-декоративну кераміку (кахлі).

І.Лобурак та З.Терлецький присвятили невелику розвідку сакральним сюжетам і мотивам у гончарстві Покуття [38]. Краєзнавець І.Тимів характеризує промисли покутського села XIX – початку XX ст.: млинарство, олійництво і рибальство [96]. С.Гвоздевич видала монографію про традиційне бондарство Українських Карпат (кінець XIX – початок XX ст.), торкається дослідниця і окремих аспектів розвитку цього промислу і на Покутті [9]. Х.Нагорняк досліджує питання зародження та становлення хутряного промислу у Тисмениці [48].

М.Моздир видав роботу про українську меморіальну скульптуру [46], простежуються її генеза, розвиток та сучасний стан. Висвітлюються основні її типи, локальні особливості, характеризується доробок багатьох відомих і анонімних майстрів. Серед досліджуваних пам'яток – надмогильні пам'ятники Покуття.

Предметом спеціального дослідження Олега Романіва стали дерев'яні різьблені, як правило, трираменні свічники обрядового та ужиткового призначення, які були поширені на Гуцульщині й частково на Покутті. Автор фокусує увагу на будові свічників-трійць, характер їхньої ужитковості (запалювали на Свят-вечір перед Різдом та перед Йорданом, при освяченні води на Йордан). Подає інформацію про систематизацію свічників-трійць, різновиди трійці і де вони знайдені або якими майстрами виконані, часове походження свічника-трійці, майстрів, територію та частоту їх виявлення. Аналізує державні колекції, приватні збірки [86].

Сучасні дослідники цікавляться вивченням традицій народного малярства на склі. Систематичне дослідження цього явища було започатковане в 1998 р. під час експедиції відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України на Покутті, в межах якої було виявлено й зафіксовано низку творів. Львівська дослідниця Оксана Шпак розглянула стан вивчення народного малярства на склі у регіоні в другій половині XX ст. [105]. У іншій розвідці розглядає художні особливості ікон на склі XIX ст., що походять з теренів Гуцульщини й Покуття. Проаналізовано ряд аспектів: композицію, рисунок, колорит, декоративні мотиви. Виявлено характерні композиційні рішення, лінійно-графічні засоби, особливості колористики, виділено найбільш поширені елементи орнаменту [106].

Серед публікацій з вивчення духовної культури краю приділяється увага весільній обрядовості. Покутський краєзнавець Руслана Кіреєва-Лутченко, аналізуючи праці українських і польських етнографів та фольклористів другої половини XIX – першої половини XX ст. присвятила спеціальне дослідження з вивчення покутського весілля, характеризуючи його передвесільний, весільний і післявесільний цикли [33]. Михайло Паньків випустив монографію про весілля у покутському селі Вербівцях на Городенківщині [71]. Оксана Королько у статті на документальному

матеріалі висвітлює весільні обряди і звичаї Покуття й Гуцульщини початку ХХ ст., подає перебіг весільного дійства, народнопісенну творчість двох регіонів західноукраїнських земель [35]. Краєзнавці, готуючи нариси з історії населених пунктів краю, окремі розділи книг присвятили характеристиці весільного обряду: З.Захарук у с. Задубрівці і Г.Загарук у с. Стецева Снятинського, М.Гачинський у с. Петрів і Н.Слободян у с. Гринівці Тлумацького районів [24, 25, 90, 93]. Своєрідним підсумковим дослідженням з даної проблеми є монографія І.Мисюк «Вінок золочений», де подано опис весіль населених пунктів покутських районів і Косівщини [44]. Народну пісенність покутського весілля досліджували І.Мисюк та І.Луцюк [39, 80]. Приділяється увага вивченню виховних аспектів пісенної весільної обрядовості [104].

Низка етнографічних досліджень присвячена різдвяно-новорічним календарним святкам Покуття [49]. Наталія Марчук вивчає різдвяну обрядовість краю, місце Святої вечері на Покутті [41, 42]. Я.Бабинський присвятив наукову розвідку обряду Маланки у краї [1]. Михайло Паньків характеризує покутські «бички» як один з елементів різдвяно-новорічних обрядів Покуття [74], у полі зору дослідника потрапило і вивчення коляди [68].

Досліджуючи особливості духовної культури Покуття, М.Паньків звертається до вивчення родильних та поховально-поминальних звичаїв і обрядів краю [69, 70, 73]. Зокрема, автор звернув увагу на заборони, які стосувались жінки у час її вагітності, охарактеризовано процес пологів і хрещення дитини [73, с.141-142].

Оригінальною за змістом вважається публікація Ірини Збир, яка висвітлює історію вивчення фольклору Покуття у розвідках чужоземних дослідників кінця XVIII – XIX ст. у хронологічній послідовності; окреслено методологічні принципи їх розуміння та дослідження регіону; показано цілісну картину регіону того часу як значного явища в історії української фольклористики та етнографії [26]. Окреме дослідження авторки присвячене методиці роботи польського етнографа Оскара Кольберга, який займався збиранням і дослідженням українського фольклору й видав чотиритомну фольклорно-етнографічну розвідку «Покуття» [27].

Цікаво, що на зорі незалежності у видавництві «Карпати» в Ужгороді було надруковано «Казки Покуття» О.Кольберга [34]. У наш час займається записом, упорядкуванням і літературним опрацюванням казок Покуття краєзнавець Микола Зінчук [100]. Автору вдалося записати 3,5 тисячі казок. Він прагне максимально наблизити мову казок до літературної.

Сучасні дослідники і краєзнавці займаються також збором народних пісень Покуття. Вивчення народної пісенності Покуття здійснює директор Державного архіву Чернівецької області, кандидат філологічних наук Дмитро Жмундуляк. У працях дослідник на матеріалах поетичної творчості окремих сіл Покуття та сусідньої Гуцульщини зосереджує увагу на формуванні й побутуванні багатоаспектних образів, де відтворено світ людини і природи [21-23].

Дослідники та краєзнавці на матеріалах польових досліджень збирають народний пісенний фольклор. Так, на базі одного села Чернятин Городенківського району Василь Франків зібрав покутські коломийки [103], а М.Андрусак та М.Паньків упорядкували й видали народні пісні Покуття, зібравши народний фольклор у селі Вербівці Городенківського району [79]. Місцевий краєзнавець О.Ільів зібрала автентичні мелодії, які співає молодь на Покутті [29].

Надзвичайно багатою своєю образністю і розмаїттям є покутська вишивка. Значний і цінний матеріал, який стосується даної проблеми, знаходимо у праці М.Білан та С.Стельмашук, де подається історія розвитку й особливості українського строю, окремий розділ книги присвячений народній вишивці Покуття [4, с.269-280].

Христина Нагорняк розглядає локальні, художні особливості декору та орнаменту вишивок, характерного для етнографічного регіону [48]. Авторка вказує, що найхарактернішими сорочками тут є «чорненки», які носили заміжні жінки, і «червоненки», що вдягали дівчата. Подає типи узорів народних вишивок Городенківського, Снятинського, Тлумацького і Коломийського районів [48, с. 85-89].

Ольга Масловська звертає увагу на особливості народної вишивки регіону, окреслені Снятинським, Городенківським, Коломийським і частиною Тлумацького району Івано-Франківської області. Варіанти червоного кольору мали свої відмінності. У Стецеві (Снятинський район) вони мали помаранчевий відтінок, Воронові і Раківцях (Городенківський район) – темно-вишневий. У селі Видинові (Снятинщина) «чорненки» вишивали дрібними чорними купочками, розкиданими в шаховому порядку по всьому полю рукава, що створювало високий рельєф узору. У Русові, Микулинцях, Залуччі, Видинові (Снятинщина) і по сьогодні залишається вишивка білим по білому [43].

Надія Савчук відзначає, що ХІХ ст. – доба найбільшого розквіту народної вишивки Покуття. Вона характеризується високим художнім рівнем, різновидом орнаментально-колеристичного рішення, особливою тонкістю, чистотою виконання різних технік поверхневого шитва. Характеризуються вишивки регіону: сорочки, верхній одяг, запаски, головні убори [88]. Ярослава Ткачук на матеріалах колекції Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття подає аналіз вишивки краю (Коломийщина, Снятинщина, Городенківщина) [99].

Низка тематичних досліджень присвячена покутській писанці. Передусім варто виокремити ілюстроване монографічне дослідження О.Соломченко з вивчення писанкового розпису і художньо-стильових ознак образотворчого фольклору різних етнографічних регіонів Українських Карпат. У книзі звертається увага на історичні корені появи писанки в Україні; аналізується символіка писанкового розпису; розкривається процес виготовлення, консервації та реставрації писанок; характеризується використання орнаментики у творчості професійних художни-

ків і майстрів народного мистецтва, подається інформація про майстрів писанкового розпису, музеї України, в яких експонуються писанки Українських Карпат, приватні колекції [95].

Марія Кіращук, порівнюючи гуцульську і покутську писанки, стверджує, що вік гуцульської писанкової орнаментики – близько 300 років, тоді як покутської – не одне тисячоліття. Значна кількість тих лаконічних орнаментів-символів, що маємо на покутських писанках, писалися писанкарками ще задовго до Київської Русі і сягають трипільської культури. На зібраних матеріалах майстринь з узорного писанкарства покутської Снятинщини авторка подає аналіз різних видів писанок краю [32]. В.Ласійчук подає правила оформлення писанкового розпису на Покутті [37].

У невеличкій газетній публікації Наталія Марчук знайомить про особливості розписування писанки на Покутті напередодні святкування Великодніх свят. Відзначається, що писанковий розпис починається у Чистий четвер. Традиційна їх символіка – «трикутник», що визначає воду, вогонь, повітря. Майстрині зображують на писанці квіти, церкви, хрести. У Великодній (на Покутті – Поливаний) понеділок люди обмінювалися писанками, дівчата дарували їх хлопцям, похресники – своїм хрещеним. Таким чином, місцеві жителі привчалися до доброти, щирості і любові [40].

В Івано-Франківській області функціонує 154 державних музеї, окремі мають свої філіали, та близько 80 музеїв діють на громадських засадах [63, с. 265]. В деяких із них відображено історію, побут і культуру покутського регіону.

Серед державних музеїв виділимо такі. Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й.Кобринського, фондів надбання та експозиційний показ якого це матеріальна культура населення цих регіонів з кінця XIX – XX ст. Якщо взяти загальну кількість експонатів музею, а їх понад 20 тисяч одиниць збереження, то з них 18 тисяч припадає на збереження у фондів приміщеннях. Особливе багатство складають вироби народних майстрів декоративно-прикладного мистецтва (різьба, гончарство, вироби з металу, вишивка, одяг, ткацтво тощо) [36]. Функціонує філіал цього музею – єдиний у світі музей «Писанка» в місті Коломиї.

Фондовим надбанням Івано-Франківського краєзнавчого музею є речі побуту та інші вироби від доісторичних часів (пізній палеоліт) до кінця XX ст. [28]. Музей володіє багатими колекціями матеріальної і духовної культури Покуття, є методичним центром вивчення та експонування історії, культури і побуту прикарпатців.

Значну наукову вартість мають музеї історії покутських міст: історико-меморіальний музей історії м. Тисмениці ім. С.Гаврилюка і музей історії м. Коломиї. Якщо у першому музеї можна почерпнути багато інформації з історії й етнографії (особливо стосовно розвитку кушнірського ремесла), то у другому у 18 експозиційних залах та фондів і службових

приміщеннях живе коломиїський час у фотографіях, документах, меморіальних речах і речах побуту городян; більше 20 тисяч одиниць збереження: від першої літописної згадки 1241 р. і до сьогодення. Ще один музей у Коломиї – старовинного Покуття: «Просвіта» – містить приватну колекцію старожитностей краю: нумізматику, боністику, одяг, побутове, військове знаряддя та багато іншого.

З громадських музеїв варто згадати унікальні етнографічні та історико-краєзнавчі колекції музеїв с. Іллінці та Белелуя Снятинського, с. Корнич Коломиїського районів.

У рамках святкування другого фестивалю «Покутські джерела» знаменною подією стало відкриття у серпні 2009 р. етнографічного музею «Покуття» в м. Городенці. Тут зібрані унікальні матеріали – найрізноманітніші види народного мистецтва, якими здавна славиться край. Особливо цікаві зразки різьби по дереву, якими прикрашали житлові і культурні споруди, меблі, предмети побуту, музичні інструменти тощо.

Значну роль у популяризації традиційної культури покутян відіграють фестивалі, огляди, свята. Нам приємно, що розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації з 2008 р. започатковано проведення в районах Покутських міжрайонних фольклорно-етнографічних фестивалів «Покутські джерела». Перший такий фестиваль пройшов у Снятині 20-21 вересня 2008 р. в рамках святкування 850-річчя заснування міста. Другий фестиваль «Покутські джерела» відбувся у Городенці 15-16 серпня 2009 р. А 18 вересня 2010 року урочисте дійство прийняв Тлумач, де у Будинку культури відбулася презентація історико-культурологічного видання «Покуття. Історико-етнографічний нарис» (автор ідеї та керівник авторського колективу Василь Марчук, головний редактор Андрій Королько) [81].

Зміст книжки підпорядкований єдиній меті – на основі наукового підходу, підбірки історико-краєзнавчих та етнографічних матеріалів відтворити яскраві сторінки історії, культури, побуту, звичаїв покутян; за допомогою описових та ілюстративних засобів показати різноманітні сторони життя наших дідів і прадідів. Основу авторського колективу склали викладачі-науковці Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. До участі над цим проектом долучилися науковці і краєзнавці з Івано-Франківська, Львова, Коломиї, Снятина, Городенки, Тисмениці і Тлумача.

Ілюстративне відтворення найвидатніших пам'яток природи, історії, культури і етнографії Покуття подане у книзі в хронологічно-тематичній ретроспективі. Структуру видання складають чотири тематичні розділи (дев'ятнадцять підрозділів): пам'ятки природи; історичний літопис; етнографія; Покуття туристичне. Етнографічна мозаїка регіону відображена у трьох підрозділах: «Етнографія Покуття», «Мистецтво Покуття», «Покутський діалект». У першому підрозділі проаналізовано господарські заняття, народні промисли та ремесла, структура покутської хати і

садиби, одяг і харчування жителів, шляхи сполучення, традиційна календарна, родинна і весільна обрядовість [59]. Другий підрозділ містить характеристику народних промислів (гончарство, ткацтво, кушнірство, різьблення іконостасів, ліжникарство, писанкарство), звертається увага на діяльність відомих художників краю [97]. У третьому підрозділі розглянуто особливості покутського діалекту [16].

Вже традиційно в містах Покуття: Коломиї, Городенці, Снятині, Глумачі, Тисмениці відбуваються масові святкові заходи на Новий рік, Різдвяні свята та Великдень. Культурно-освітні установи організують конкурси колядників, огляди вертепів, маланкових груп, святкової символіки тощо. Такі заходи сприяють популяризації народних звичаїв та обрядів не лише серед покутян, але й гостей з інших регіонів України, які сюди запрошуються (особливо дитячі колективи), а також виробляється національна традиційна святкова обрядовість покутського краю.

Попри величезне зацікавлення вивченням етнографії і фольклору Покуття, робота не припиняється. Перед етнографами, мистецтвознавцями, краєзнавцями, літературознавцями постають нові завдання, зумовлені необхідністю узагальнити весь досвід зібраної спадщини з етнографії краю в контексті етнологічних досліджень Прикарпаття, західноукраїнських земель, загалом України. Важливо глибінніше і точніше на першоджерельному матеріалі окреслити межі Покуття. Адже відомо – залежно від предмета дослідження і наукових завдань українські етнічні дослідники поділяють їх по-різному: історики – за адміністративно-територіальними (історико-політичними) принципами, географи – за природно-географічними зонами, мовознавці – за діалектами, а етнологи – за етнографічними критеріями.

Не менш важливим та актуальним завданням залишається відображення щоденної історії покутського села чи містечка. У полоні традиційних схем викладу, поданих самими ж дослідниками, залишаються питання взаємин покутян з сусідами: гуцулами, бойками, подолянами, а також буковинцями на етнологічному рівні вивчення.

У рамках проведення ґрунтовних джерелознавчих пошуків потребують ретельного вивчення закордонні архівні фонди Польщі, Австрії, Російської Федерації, Молдови, Румунії, де зберігаються документи та матеріали, пов'язані з історією, етнографією, мистецтвознавством Покуття. Означені напрями майбутніх досліджень далеко не вичерпні. Культура, побут, звичаї і традиції Покуття залишаються в центрі уваги багатьох науковців і краєзнавців.

Джерела та література: 1. Бабинський Я. «Маланка» на Покутті / Я. Бабинський // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2000. – № 4. – С. 147-155; 2. Баран О Культура і побут української сільської інтелігенції на Покутті (кінець ХІХ ст. – до 30-х років ХХ ст.) / Оксана Баран // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 2009. – № 16-17. –

С. 46-55; 3. Баран О. Українська сільська інтелігенція Галичини (кінець XIX ст. – 1939 р.): спроби ідентифікації / Оксана Баран // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2005. – № 11. – С. 307-313; 4. Білан М. С. Український стрій / М.С. Білан, Г.Г. Стельмашук. – Львів : Фенікс, 2000. – 328 с.; 5. Бойчук Б. Сакральне мистецтво Покуття XVIII – початку XX ст. / Богдан Бойчук // Наукові записи Тернопільського державного педагогічного університету ім. В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 2000. – № 2. – С. 121-126; 6. Бойчук Б. Орнаментальні види творчості покутян / Богдан Бойчук // Народознавчі зошити. – 2000. – № 3. – С. 387-395; 7. Бойчук Б. До історії народного мистецтва Покуття / Богдан Бойчук // Народознавчі зошити. – 1999. – № 4. – С. 538-549; 8. Бучко Д. Г. Походження назв населених пунктів Покуття / Д. Г. Бучко. – Львів : Світ, 1990. – 142 с. – С. 6-7; 9. Гвоздевич С. Традиційне боднарство українців Карпат (кінець XIX – початок ХХХ ст. – К., 1993; 10. Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століть) / Михайло Глушко / Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2009. – Вип. 44. – 496 с. – С. 179-215. – С. 192-193; 11. Глушко М. Історико-етнографічне районування Галичини: сучасний стан / М. Глушко // Карпати. Людина. Етнос. Цивілізація. – 2009. – № 1. – С. 8-17; 12. Глушко М. Шляхи сполучення і транспортні засоби в Українських Карпатах другої половини XIX – поч. XX ст. / Інститут народознавства АН України / Михайло Глушко. – К.: Наукова думка, 1993. – 226 с.; 13. Гошко Ю. Громадський побут Покуття / Ю. Гошко // Наукові записки. Вип. 7-8. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 78-83. – (Івано-Франківський краєзнавчий музей); 14. Гошко Ю. Г. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XV – XIX ст. / Ю. Г. Гошко. – Л. : Ін-т народознав. НАН України, 1999. – 336 с.; 15. Гошко Ю. Г. Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV-XIX ст. / Ю. Г. Гошко. – К. : Наук, думка, 1991. – 256 с.; 16. Грещук В. Покутський діалект / В. Грещук, М. Лесюк, М. Бігусяк // Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт-Львів, 2010. – 456 с. – С.396-416; 17. Гузій Р. Традиційні способи повідомлення про смерть у похоронній звичаєвості українців Карпат / Роман Гузій // Народознавчі зошити. – Львів, 1998. – № 5. – С. 693-696; 18. Данилюк А. Г. Давня архітектура українського села : етногр. нарис / А. Г. Данилюк. – К. : Техніка, 2008. – 254 с.; 19. Данилюк А. Українська хата / Архип Данилюк. – К. : Наук. думка, 1991. – 110 с.; 20. Етнічні землі. Покуття // Заставний Ф. Д. Українські етнічні землі / Ф. Д. Заставний. – Львів, 1993. – С. 162-163; 21. Жмундуляк Д. Козацька тема у фольклорі порубіжжя Гуцульщини й Покуття / Д. Жмундуляк // Берегиня. – 1998. – № 1. – С. 16-20; 22. Жмундуляк Д. Трансформація обрядової весільної пісні у фольклорі порубіжжя Гуцульщини і Покуття / Дмитро Жмундуляк // Наукові записки. Серія: Літературознавство. – Тернопіль: Терноп. у-т. – 1998. – Вип. 2. – С. 69-75; 23. Жмундуляк Д. Світ кохання у фольклорі порубіжжя Гуцульщини і Покуття / Дмитро Жмундуляк // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. – Вип. 52-53. Слов'янська філологія. – Чернівці, 1999. – С.68-80; 24. Загарук Г. Весілля в Стецеві: етногр. замальовка із серії «Покутське весілля» / Г. Загарук // Село і люди. – 1997. – № 2 (берез.); 25. Захарук З.М. Фольклорні традиції села за дібровою : Календарно-обрядова та родинно-побутова поезія й весільний обряд с. Задубрівці на Покутті / З. Захарук. – Снятин : Прут Принт, 2006. – 74 с.; 26. Збир І. Фольклор Покуття у розвідках чужоземних дослідників кінця XVII-XIX ст. / Ірина Збир // Мандрі-

вещь. – 2008. – № 6. – С. 48-57; 27. Збір І. Український фольклор у розвідках польських дослідників (на матеріалі «Покуття» Оскара Кольберга) / І. Збір // Проблеми слов'язознавства. – 2005. – Вип. 55. – С. 254-262; 28. Івано-Франківському краєзнавчому музею – 50 років : тези доп. історико-краєзн. наук. конф. – Івано-Франківськ, 1990. – 32 с.; 29. Ільвів О. Мелодії Покуття : зб. пісень для молоді / О. Ільвів. – Снятин : Прут Принт, 2007. – 64 с.; 30. Ісаєвич Я. Покуття / Я. Ісаєвич // Довідник з історії України. А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-е вид., доопр. і доп. – К., 2001. – С. 589; 31. Кирчів Р.Ф. Етнографічне районування України : [етногр. групи Прикарпаття] / Р.Ф. Кирчів // Етнографія України. – К., 1994. – С. 133-143; 32. Кірашук О. Покутська писанка / О. Кірашук // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 2005. – № 13/14. – С. 168-176; 33. Кіреєва-Лутченко Р. Покутське весілля / Р. Кіреєва-Лутченко // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Снятин, 2000. – № 11/12. – С. 173-184; 34. Кольберг О. Казки Покуття / Оскар Кольберг. – Ужгород : Карпати, 1991. – 327 с.; 35. Королько О. Весільні обрядово-звичаєві традиції Покуття і Гуцульщини на початку ХХ ст.: порівняльний огляд / Оксана Королько // Снятин, Снятинщина: історія і сьогодення. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 850-річчю міста Снятина на Покутті / Упоряд. Я. Романюк та В. Харитон. – Снятин : Прут Принт, 2008. – 136 с. – С. 77-85; 36. Кречковський Л. Скарбниця народного мистецтва Гуцульщини та Покуття / Любомир Кречковський // Історія Гуцульщини. Т. 6. / голов. ред. М. Домашевський. – Львів, 2001. – С. 494-505; 37. Ласійчук В. Писанковий розпис на Покутті / В. Ласійчук // Матеріали науково-практичної конференції «Писанка – символ України» : з Міжнар. з'їзду писанкарів. 2-7 верес. 1992 р. – К., 1993. – С. 63-66; 38. Лобурак І. Сакральні сюжети і мотиви в гончарстві Покуття / І. Лобурак, З. Терлецький // Народне мистецтво. – 1997. – № 1. – С. 52-53; 39. Луцюк І. Характеристика весільної пісенної обрядовості Покуття / І. Луцюк // Еврика – ІХ : зб. студ. наук, праць. – Івано-Франківськ : Плай, 2008. – С. 183-185; 40. Марчук Н. Великодня писанка на Покутті / Наталія Марчук // Західний кур'єр. – 2007. – 5 квітня (№13). – С. 20; 41. Марчук Н. Різдвяна обрядовість на Покутті / Н. Марчук // Етнос і культура. – 2005/2006. – № 2/3. – С. 84-93; 42. Марчук Н. Різдвяна Свята вечерея на Покутті / Н. Марчук // Краєзнавець Прикарпаття. – 2005. – № 6. – С. 61-62; 43. Масловська О. Вишивки Покуття / Ольга Масловська // Рідна земля. – 2009. – 17 квіт. (№ 15). – С. 11; 44. Мисюк І. Вінок золочений : [опис весіль Косівщини і Покуття] / І. Мисюк. – Косів : Писаний Камінь, 2002. – 184 с.; 45. Могитич І. Традиційні зональні особливості народного будівництва Івано-Франківської області / Іван Могитич // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. II. Краєзнавство. – Косів, 2006. – С. 323-335; 46. Моздир М. Українська народна меморіальна скульптура. – К. : Наукова думка, 1996. – 130 с.; 47. Нагорняк Х. Зародження та становлення хутрянного промислу у Тисмениці (Покуття) / Христина Нагорняк // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. – Чернівці : Прут, 2010. – Том 1 (29). – 316 с. – С. 242-250; 48. Нагорняк Х.М. Декор та орнамент покутської вишивки кінця ХІХ – середини ХХ століття / Х.М. Нагорняк // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2009. – №11. – С. 83-91; 49. Наші звичаї і обряди // Покуття. – 1994. – № 1. – С. 107-109; 50. Никифоруk В. Покуття : [етимологія назви] / В. Никифоруk // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 1997. – № 9-10. – С. 17-26;

51. Олійник О. З історії розвитку ткацтва Покуття / О. Олійник // Народознавчі зошити. – 1996. – №3. – С. 177-190; 52. Павлюк С. П. Традиційне хліборобство на Україні: агротехнічний аспект / Степан Павлюк. – К. : Наукова думка, 1991. – 224 с.; 53. Паньків І. Родинні обряди і звичаї вірменського населення на Покутті в другій половині XIX – 30-х роках XX ст. / Ігор Паньків // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2006 – 2007. – №12-13 – С. 206-213; 54. Паньків І. Матеріальна культура вірменського населення на Покутті в другій половині XIX – 30-х роках XX ст. / Ігор Паньків // Народознавчі зошити. Двомісячник, 2006. – Зошит 5-6. – С. 568-574; 55. Паньків І. Етнографічні процеси на Покутті в другій половині XIX – першій половині XX ст. / І. Паньків // Україна Соборна. Збірник наукових статей. – Випуск 2. – Частина 2. Соціокультурні, етноконфесійні та демографічні проблеми формування української нації. – К., 2005. – С. 214-225; 56. Паньків І. Матеріальна культура німецьких поселенців на Покутті (друга половина XIX – 30-ті роки XX століття) / Ігор Паньків // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць. – Чернівці: Прут, 2005. – Т. 2 (20). – С. 133-147; 57. Паньків І. Етнодемографічні процеси у містах і містечках Прикарпаття у II половині XIX – на початку XX ст. (на прикладі Покуття) / І. Паньків // Етнокультурні процеси в українському урбанізованому середовищі XX ст. – Івано-Франківськ, 2004. – С. 40-48; 58. Паньків І. Євреї на Покутті / Ігор Паньків // Наукові записки. – Випуск 7-8. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – С. 132-138; 59. Паньків М. Етнографія Покуття / М. Паньків, О. Дрогобицька, І. Паньків, Н. Марчук // Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт-Львів, 2010. – 456 с. – С. 328-366; 60. Паньків М. Вплив чисельності структури сім'ї на демографічний стан Покуття (друга половина XIX – XX ст.) / Михайло Паньків // Карпати. Людина. Етнос. Цивілізація. – 2009. – № 1. – С. 200-213; 61. Паньків М. Етнографічний територіальний поділ Івано-Франківщини: перехідні зони / М. Паньків // Етнос і культура. – 2008. – № 4/5. – С. 162-169; 62. Паньків М. Покуття / М. Паньків // Прикарпаття: спадщина віків / авт. ідеї та голов. ред. М. Кугутяк. – Львів: Манускрипт-Львів, 2006. – 567 с. – С. 464-469; 63. Паньків М.І. Етнографічне дослідження Прикарпаття з 90-х років XX до початку XXI століття / М.І. Паньків // Україна Соборна : Збірка наукових статей. – Вип. 4. – Т. 2. – К. : Інститут історії України НАН України, 2006. – 316 с. – С. 255-269; 64. Паньків М. Народна їжа на Покутті / М. Паньків // Берегиня. – 2006. – № 2. – С. 67-82; 65. Паньків М. Садиба на Покутті (кінець XIX – початок XX століття) / Михайло Паньків, Ігор Деркач // Снятин. Краєзнавчий і літературно-мистецький журнал. – 2005. – Ч. 3(17). – С. 15-23; 66. Паньків М. Покуття : наук. дослідж. / М. Паньків // Снятин. – 2004. – № 1. – С. 19-28; 67. Паньків М. Ритміка народжуваності на Покутті / М. Паньків // Наукові записки. Вип. 7-8. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 98-100. – (Івано-Франківський краєзнавчий музей); 68. Паньків М. Коляда на Покутті / М. Паньків // Берегиня. – 2002. – № 4. – С. 43-48; 69. Паньків М. «Мамко моя, зозуленько моя...» : [похоронно-поминал. звичаї та обряди на Покутті] / М. Паньків // Берегиня. – 2002. – № 1. – С. 37-54; 70. Паньків М. Похоронно-поминальні звичаї і обряди на Покутті / Михайло Паньків // Наукові записки. Вип. 5-6. – Івано-Франківськ. – 2001. – С. 50-75. – (Івано-Франківський краєзнавчий музей); 71. Паньків М. Весілля у селі Вербівцях на Городенщині / М. Паньків. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 108 с.; 72. Паньків М. Аграрні відносини на Покутті та їх соціальні наслідки в другій половині XIX століття – першій половині XX століття / Михайло

Паньків // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 2000. – № 11-12. – С. 185-198; 73. Паньків М. Родильні обряди та догляд за дитиною на Покутті (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / М. Паньків // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 1997. – № 9/10. – С. 138-149; 74. Паньків М. Покутські «бички»: [різдвяно-новоріч. обряд Покутті] / М. Паньків // Берегиня. – 1995. – № 3/4. – С. 133-136; 75. Паньків М. Звичаєве спадкове право на Покутті / Михайло Паньків // Наукові записки Івано-Франківського краєзнавчого музею. Випуск 2. – Галич, 1993. – С. 56-71; 76. Паньків М. Садиба і житло Покуття / М. Паньків // Наукові записки. Вип. 1. – Коломия, 1993. – С. 60-79. – (Івано-Франківський краєзнавчий музей); 77. Паньків М. Програма-запитальник для збирачів етнографічних пам'яток / Михайло Паньків. – Івано-Франківськ, 1991. – 43 с.; 78. Паньків М. Покуття / Михайло Паньків // Жовтень. – 1987. – №2. – С. 100-104; 79. Пісні з Покуття : [пісні, записані у с. Вербівці Городенків р-ну М. Андрусяком та канд. іст. наук. М. Паньківим]. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001. – 280 с.; 80. Покутське весілля у співанках // Мисюк І. Весілля на Гуцульщині / І. Мисюк. – Снятин, 1998. – С. 102-106; 81. Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт-Львів, 2010. – 456 с.; 82. Покуття; Покутяни // Енциклопедія Українознавства. Т. 6. – Львів, 1996. – С. 2153-2156; 83. Покуття: Історико-краєзнавчий та літературно-мистецький альманах / Снятинська районна держ. адміністрація; Районна організація Товариства української мови ім. Шевченка «Просвіта». – Снятин, 1994.; 84. Попенюк В. Новаційні кіюти на Гуцульщині та Покутті: інспірації народної церковної архітектури / В. Попенюк // Алкос. – 2005. – № 2/3. – С. 119-125; 85. Радченко А. Типологія декоративних деталей міської архітектури Гуцульщини і Покуття кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. / А. Радченко // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Вип. 10/11. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 32-36; 86. Романів О. Гуцульські та покутські різьблені свічки-трійці ХІХ – першої половини ХХ століть / Олег Романів // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. ССХХХ. Праці Секції етнографії та фольклористики. – Львів, 1995. – С. 150-163; 87. Ропар Н. Типологія і художньо-стильові особливості тканих виробів Покуття (кінець ХІХ – початок ХХ століття) / Н. Ропар // Еврика – ІХ: зб. студ. наук, праць. – Івано-Франківськ : Плай, 2008. – С. 195-197; 88. Савчук Н. Народна вишивка Покуття / Надія Савчук // Наукові записки Івано-Франківського краєзнавчого музею. Випуск 2. – Галич, 1993. – С. 76-83; 89. Свійонтек І. Покутські рукав'янки / І. Свійонтек // Народне мистецтво. – 2003. – № 3-4. – С. 55-57; 90. Святкові звичаї, обряди та ритуали нашого села ; Весілля // Гачинський М. Нарис з історії села Петрова [Тлумац р-ну] / М. Гачинський. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 403-423; 91. Сливка Л. Дрібна шляхта в соціальній структурі населення Покуття впродовж ХІХ ст. – 30-х роках ХХ ст. / Любов Сливка. // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 2009. – № 16-17. – С. 157-168; 92. Сливка Л. Культура та побут дрібної шляхти в Галичині (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) / Л. Сливка // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2004. – № 10. – С. 235-242; 93. Слободян Н. Гринівецьке весілля (записано від Марії Гринишин) / Н. Слободян // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 1997. – № 15. – С. 172-217, №16-17. – С. 220-226; 94. Слободян Олег. Гончарні осередки та майстри Гуцульщини і Покуття ХІХ-ХХ ст. / Олег Слободян // Історія Гуцульщини. Т. 6. / голов. ред. М. Домашевський. – Львів, 2001. – С. 417-435; 95. Соломченко О. Г. Писанки Українських Карпат / О.Г. Соломченко. – Ужгород : Кар-

пати, 2004. – 238 с.; **96.** Тимів І. Промисли покутського села ХІХ – початку ХХ ст. : [млинарство, олійництво, рибальство] / І. Тимів // Рідна земля. – 1996. – 24 трав.; **97.** Ткачук Я. Мистецтво Покуття / Я. Ткачук, М. Черепанин, Б. Бойчук, В. Бурдуланюк // Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт-Львів, 2010. – 456 с. – С. 366-396; **98.** Ткачук Я. Узорне ткацтво на Покутті / Ярослава Ткачук // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 2005. – № 13/14. – С. 177-183; **99.** Ткачук Я. Гуцульська та покутська вишивка / Ярослава Ткачук // Коломийська хвиля : зб. – Коломия, 2000. – С. 232-243; **100.** Українські народні казки. Казки Покуття / запис, упоряд. і літ. опрацювання М. Зінчук. – Тернопіль : Богдан, 2005. – Кн. 12. Ч. 1. – 416 с.; Кн. 13. Ч. 2. – 512 с.; **101.** У краю, що Покуттям зветься // Данилюк А. Шляхами України : етногр. нарис / А. Данилюк. – Львів, 2003. – С. 112-120; **102.** Урбанович Богдана. Художньо-образна варіантність інтер'єра селянського житла на Покутті / Богдана Урбанович // Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 1998. – № 9-10. – С. 149-153; **103.** Франків В. Покутські коломийки / В. Франків // Ямгорів: літ.-краєзн. і мистец. альм. – Городенка, 1997. – № 9/10. – С. 154-164; **104.** Шевчук Н. Виховні можливості пісенної весільної обрядовості Придністров'я / Н. Шевчук, М. Прокопенко, М. Соя // Українознавство у педагогічному процесі освітянських установ : зб. ст. – Івано-Франківськ, 1997. – С. 418-422; **105.** Шпак О. Народне малярство на склі у другій половині ХХ ст. на Гуцульщині й Покутті / Оксана Шпак // Історико-культурна спадщина Прикарпаття / Науковий збірник на пошану Петра Арсенича. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – 800 с. – С. 759-766; **106.** Шпак О. Художні особливості ікон на склі ХІХ століття з Гуцульщини й Покуття / Оксана Шпак // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Т. II, Краєзнавство. – Косів, 2006. – С. 263-270; **107.** Ямгорів : літ.-краєзн. і мистец. альм. / Засновник В. Никифорок. – Городенка, 1994-1997. – №7-8. – 1994-1995. – 191 с.; №9-10. – 1997. – 176 с.

УДК 008:2-1

Олександр УДОД, Михайло ЮРІЙ
САКРАЛЬНЕ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

В статті йде мова про сутність сакрального, про те, що це акциденція нашого сприйняття світу, наше ставлення до світу і нашого психологічного устрою.

Ключові слова: сакральне, профанне, містичне, міф, обряд, божественне, жертвопринесення.

Александр УДОД, Михаил ЮРИЙ
САКРАЛЬНОЕ КАК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРЫ

В статье идет речь о сущности сакрального, о том, что это акциденция нашего восприятия мира, нашего отношения к миру и нашего психологического устройства.

Ключевые слова: сакральное, профанное, мистическое, миф, обряд, божественное, жертвоприношение.